

**การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน**
**People Participation in the Pavement Construction with Drainage System of
Lamphun Provincial Administration**

กฤตภาส มณีรัตน์
Krittaphars Maneerat

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของผลการค้นคว้าอิสระในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมือง เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน” โดยอาศัยวิธีการเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามประชาชน จำนวน 400 ตัวอย่างจาก 25 หมู่บ้าน ของประชากรในเขตพื้นที่สำรวจ อำเภอเมือง ตำบลในเมือง และ ตำบลเหมืองง่า จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาสำคัญของบทความ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว สะท้อนถึงระดับการมีส่วนร่วมที่น่าพอใจในมิติด้านการตัดสินใจ การร่วมมือปฏิบัติการประเมินผล และการรับประโยชน์จากการก่อสร้างดังกล่าว สถิติเชิงพรรณนาจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังบ่งชี้ถึงบทบาทสำคัญของประชาชนในพื้นที่ดำเนินโครงการของภาครัฐซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการก่อสร้างบริการสาธารณะ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

Abstract

This article is part of the Independent Study's results in the Master of Political Economy entitled “ People Participation in the Pavement Construction with Drainage Systems of Lamphun Provincial Administration,” which uses quantitative method of the citizen survey data collection with 400 samples from 25 villages in Muang District, Nai Muang District, and Meung Nga District, Lumphun Province. Major results in the article shows that people participation in the Road Construction and Drainage Systems of Lamphun Provincial Administration reflects a degree of satisfying level in 4 dimensions; which are decision making, collaborating, evaluating, and benefit sharing from the construction projects. Descriptive statistics in analyzing the data also indicate the importance of local people for public projects, which is mostly needed conditions for people participations in Lamphun Provincial Administration.

Keyword : People Participation, Construction Project, Public Services, Lanphun Provincial Administration.

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันประเทศไทยถูกผลักดันให้เร่งพัฒนาและสร้างความเจริญเพื่อไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ด้วย และความเจริญที่มาอย่างรวดเร็ว จากอิทธิพลภายนอกประเทศ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองภายใน ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ จำเป็นต้องส่งมอบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพให้กับประชาชน ตามแนวทางการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาชนเพื่อสร้าง “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยอาศัยการเมืองการปกครองในส่วนท้องถิ่น ภายใต้ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” ซึ่งให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมโดยตรงทั้งทางการเมืองและการบริหารงานราชการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีนโยบายการบริหารงาน ตามแผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวนปี พ.ศ.2565 ได้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในกรอบของปัญหาและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ ทำให้วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้บรรลุผลได้ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน, 2564) ดังนั้น ชุมชนจำเป็นต้องมีความรู้เท่าทัน มีภูมิคุ้มกัน มีอำนาจต่อรอง สามารถปรับตัวได้ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง เพิ่มโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาคปฏิบัติอาจเป็นความท้าทายในมิติของการเข้าถึงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนของตนเอง หรือความเสมอภาคต่อสามารถบริหารจัดการชุมชนและร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงกัน รวมถึงแนวนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน

โครงการการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแลงขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนเป็นโครงการที่มาจากความต้องการของประชาชน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และกลุ่มผู้ใช้เส้นทางคมนาคมในการขนส่งสินค้าทางการเกษตร ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากโครงการการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแลง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เป็นโครงการที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยผ่านการประชาคมในท้องถิ่นและผ่านคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอ และมีเอกสาร การประชุมผ่านกระบวนการถึงร้อยละ 95 เพื่อพัฒนาระบบและกลไกการป้องกันปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกค่านิยมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล ตามวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ว่า “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแลง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแลง ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเบื้องต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และศึกษาข้อมูลจากเอกสารภาครัฐ วารสาร บทความ งานวิจัยต่าง ๆ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้แก่ประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลในเมือง 15 หมู่บ้าน และ ตำบลเหมืองง่า 10 หมู่บ้านรวมทั้งหมด 25 หมู่บ้าน โดยที่ประชาชนต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ตำบลในเมือง และ ตำบลเหมืองง่า จังหวัดลำพูน ไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 400 ตัวอย่าง ที่อาศัยอยู่ในเขตการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ระบบราชการมีการปรับตัวเข้าสู่กระบวนการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ท้องถิ่นที่มีความสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล เที่ยงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชน ที่เรียกว่าธรรมาภิบาล (Good Governance) และการจัดกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันที่ถูกต้อง โปร่งใส และจริงใจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่เกิดและอยู่เคียงคู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบการปกครองนี้ถือว่าอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอสูงสุด ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงนำมาใช้ในการบริหารงานแบบประชาธิปไตยและเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทักษิณ ประชามณู และคณะ, 2562) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน จะเป็นการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติมีส่วนร่วมและช่วยสร้างพลังจิตให้ร่วมกันปฏิบัติงาน ในขณะที่งานวิจัยของ (ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ, 2534 น.76) กล่าวว่ามีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนคือการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดแก้ไขปัญหาความต้องการของตนโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ (Caayaupan, 1985 : 15-6) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามีโอกาสและใช้โอกาสมีส่วนร่วมในสิ่งที่เขามีอยู่ ได้แสดงสิ่งที่เขารู้สึก พูดสิ่งที่เขาต้องการ และประสานสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อวางแผนดำเนินงานให้บรรลุตามที่พวกเขาคิดจะเป็นโดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานพัฒนาน้อยที่สุด ในขณะที่งานวิจัยของ (Im, 2001 P.233) ได้รวบรวมความคิดเห็นของนักวิชาการหลายคนเกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า คือระบบที่ยอมให้ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การทางราชการ และการดำเนินนโยบายที่ประชาชนให้ความสนใจและมีอิทธิพลต่อประชาชน

ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัย สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และพัฒนานโยบาย โครงการและการบริการ

สาธารณะให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจภาครัฐ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ การติดตาม ประเมินผล ทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธีการที่ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสเรียนรู้ทำความเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะร่วมกัน ปรัชญาหรือร่วมกัน เพื่อหาหนทางที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับมากที่สุดและมีผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุด

2. รายละเอียดโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

หลักการและเหตุผล โดยอาจะระบุที่มา มติ ครม. นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจ แผนพัฒนาจังหวัด) สภาพปัญหาความต้องการในการใช้บริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านโครงข่ายการคมนาคม และโครงข่ายคมนาคมขนส่งระหว่างหมู่บ้านชุมชน ซึ่งเป็นความต้องการของเกษตรกรและเป็นความต้องการของประชาชนและเกินศักยภาพ และมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ อีกทั้งสภาพถนนปัจจุบันผิวจราจร ยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ไม่มีความปลอดภัยในการใช้เส้นทาง ในฤดูแล้งจะมีฝุ่นละอองเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่สองข้างทางมีปัญหาด้านสุขภาพ และในฤดูฝนจะเกิดน้ำท่วมขังเป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้ไม่มีความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทาง และยังทำให้เกษตรกรสูญเสียโอกาสในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการก่อสร้างถนนลาดยางผิวจราจรแอสฟัลท์คอนกรีต พร้อมระบบระบายน้ำ คสล. สายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ตำบลในเมืองเชื่อมตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อจัดการบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และเกิดประโยชน์สูงสุด มีคุณภาพที่เหมาะสมต่อการสัญจรในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้เส้นทางคมนาคมและผู้สัญจรไปมาและเป็นการลดต้นทุนในการซ่อมบำรุงรักษายานพาหนะ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐิติอสิณา ใจเพียร (2558) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน : ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งศึกษากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 390 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเหมืองง่า โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นรับฟังความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมในขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นเสริมอำนาจ ตามลำดับ กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเหมืองง่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านขั้นตอนการติดตามและประเมินผลแผน ด้านขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ ด้านขั้นตอนการจัดทำแผนตามลำดับ

สิทธิธันท์ วารุณสหรัชภณ (2559) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม การศึกษาวิจัย

ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อศึกษา และแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วน ตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่เฉพาะในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน ปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับ ปานกลางส่วน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับ น้อย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะว่า ประชาชนต้องการเสนอแนะการทำงานของ อบต. และร้องทุกข์ เรื่องราวต่าง ๆ ได้หลากหลายช่องทาง ในขณะที่เดียวกันต้องการให้ อบต. ชี้แจงผลการร้องทุกข์ ชี้แจงการใช้ งบประมาณ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ของ อบต. ให้มากขึ้น

คำนี้้ง สิงห์เอี่ยม (2560) ศึกษางานวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาอุปสรรค ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และแสวงหารูปแบบการ มีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรภาครัฐซึ่งเป็น ข้าราชการประจำ นักการเมืองระดับชาติ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่ม อาชีพและประชาชนทั่วไป รวม 25 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต พบว่า รูปแบบเป็น 3PR-Model ซึ่งประกอบด้วยการทำงานใน 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 P = Policy เป็นขั้นตอน การกำหนดนโยบาย ขั้นที่ 2 P = Project เป็นขั้นตอนการกำหนดโครงการ ขั้นที่ 3 P = Proceeding เป็นขั้นตอนการทำงานตามโครงการ และขั้นที่ 4 R = Report เป็นขั้นตอนการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของ 3PR จะมีการดำเนินการรูปแบบวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวงจรร้อยอีก 4 ขั้นตอน ซึ่ง เรียกว่า PAOR อันประกอบด้วย 1. P = Planning คือ การวางแผน 2. A = Act หรือ Action คือ ปฏิบัติ ตามแผน 3. O = Observation คือการสังเกต ผลที่ได้จากการดำเนินการ และ 4. R = Reflection คือ การ สะท้อนผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำผลของการปฏิบัติและการสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุปผล สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนการดำเนินการครั้งต่อไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง วงจรนี้มีลักษณะเหมือนขดลวด (Spinal Circle) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เป็น พลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป

วสันต์ จันทจร (2560) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา ระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัด มหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 384 คน ได้แก่ประชาชนทั่วไปอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 34 – 41 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพ เกษตรกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ

จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร (2562) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ” ซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองที่ต้องการให้ภาคประชาชนมีโอกาสได้มีการเสนอความต้องการในฐานะพลเมืองของประเทศ หรือผู้เสียภาษีให้กับประเทศย่อมจะมีสิทธิ และเสรีภาพในการร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ๆ รวมถึงโครงการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหลักการที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุดก็คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมีความสามารถ และการมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมรับฟังปัญหาต่าง ๆ ทั้งสามอย่างนี้เป็นจุดชนวนหลักในการส่งเสริมภาคประชาชนในการออกความคิดเห็นต่อระบบการบริหารกิจการในนโยบายสาธารณะ ปรับปรุงภาระงานต่าง ๆ ให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วิชาญ ฤทธิธรรมและคณะ (2564) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ “การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร” เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนการดำเนินงาน และข้อบัญญัติอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติ การกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ชุมชนของตนเอง สามารถเข้าถึง และรับข้อมูลข่าวสารการบริหารงานและนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลนครสกลนคร และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารงาน และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการและตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และให้เกิดความโปร่งใสในการทำงาน รวมถึงการนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคลากรในองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดทักษะและเห็นความสำคัญในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการปฏิบัติมากยิ่งขึ้นต่อไป

สรุปผลการศึกษา

1. สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.25 มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.75 ประกอบอาชีพ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 44.75 ระดับการศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 81.25 มีรายได้ 15,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.75 สถานภาพ สมรส คิดเป็นร้อยละ 50.25 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน 4 - 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.00 อาศัยอยู่ใน ตำบลเหมืองง่า หมู่ที่ 5 บ้านป่าขาม คิดเป็นร้อยละ 5.25 สถานภาพในท้องถิ่นเป็นบุคคลทั่วไป คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบล

ในเมืองและตำบลเหมืองง่าที่ไม่ได้มีตำแหน่งหรือทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน คิดเป็นร้อยละ 80.50

2. สรุปผลการศึกษาข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

ภาพรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.66 อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.83) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.77) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ค่าเฉลี่ย 3.57) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ค่าเฉลี่ย 3.47) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.47 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.49) ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.48) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.47) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีการนำปัญหาความต้องการ และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาประกอบการทำโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.44) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.57 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์ในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.60) ประชาชนได้เข้าร่วมหรือปรับปรุงโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.56) ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.55) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.77 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอันเป็นผลจากการบริหารโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (ค่าเฉลี่ย 3.79) การบริหารงานในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน (ค่าเฉลี่ย 3.76) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองง่าแล้ว ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.83 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินการปฏิบัติงานของโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.85) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (ค่าเฉลี่ย 3.84) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน

ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ (ค่าเฉลี่ย 3.82) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทาง เลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผู้ศึกษามีการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี ประกอบอาชีพ เกษตรกร ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ จันทจร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอศรีป้อม จังหวัดมหาสารคาม จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 34 - 41ปี มีอาชีพเกษตรกร และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีสถานภาพในท้องถิ่นเป็นบุคคลทั่วไปหรือประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุติอสิลา ใจเพียร (2558) ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน : ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001 - 25,000 บาท สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน 4 - 6 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยใด ๆ

จากผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ จันทจร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอศรีป้อม จังหวัดมหาสารคาม จากผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอศรีป้อม จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ควรสร้างกลไกหรือช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นโดยเน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ควรมีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินการปฏิบัติงานของโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำและในโครงการอื่น ๆ ในอนาคต ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เพื่อเปิดโอกาสให้

ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำและในโครงการอื่น ๆ ในอนาคต เป็นต้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ควรให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเป็นผลจากการบริหารโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน และการบริหารงานในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำและในโครงการอื่น ๆ ในอนาคต ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์ในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ และเข้าร่วมหรือปรับปรุงโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประชาชนควรได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำและในโครงการอื่น ๆ ในอนาคต เพื่อความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำสายทางเลียบลำเหมืองจำแล้ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ และแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ และควรมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำ และมีการนำปัญหาความต้องการ และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาประกอบการทำโครงการก่อสร้างถนนพร้อมระบบระบายน้ำและในโครงการอื่น ๆ ในอนาคต เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับความคิดเห็นในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการอื่น ๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
2. ควรมีการศึกษาเจาะลึกรายละเอียด โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการศึกษาระดับความคิดเห็นในเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการอื่น ๆ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียง หรือเขตภูมิภาคอื่นๆ อาจจะใช้ความแตกต่าง เช่น อัตราค่าครองชีพสภาพแวดล้อม และค่านิยม เป็นต้น เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบ และวางแผนการบริหารงาน เป็นต้น

บรรณานุกรม

คำนิง สิงห์เอี่ยม. (2560). รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 13(1), 343–359.

- ฐิติอสิณา ใจเพียร. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่าอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน : ภายใต้งบระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. การค้นคว้าอิสระหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น ลำปาง.*
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2534). *การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.*
- ทักษิณ ประชามอญ และคณะ. (2562). *รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 96-109.*
- วสันต์ จันทจร. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(1), 88-100.*
- วิชาญ ฤทธิธรรมและคณะ. (2564). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลนครสกลนคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 8(5), 27-41.*
- ศิลปวิชัย น้อยสมมิตร. (2562). *การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. วารสารวิจัยวิชาการ, 2(1), 101-116.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). *แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564, สืบค้นจาก:*
<https://www.opdc.go.th/content/Mjc4Nw>
- สิทธิพันธ์ วารุณสหรัชภณ. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. การค้นคว้าอิสระหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน (พ.ศ.2561-2565) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2565*
- Caayaupan, R.B. (1985). *Participation Approach : A Must in Rural Development. Occasional Paper Series on Community Management Volume 1, Number 1, December.*
- Im, Sangham. (2001). *Bureaucratic Power, Democracy and Administrative Democracy. Aldershot: Ashgate Publishing Company.*